
In memoriam

Rüdiger Bubner (1941.-2007.)

ANTE PAŽANIN*

Bio je jedan od najznačajnijih njemačkih filozofa posljednje četvrtine dvadesetog stoljeća. Studirao je filozofiju i klasičnu filologiju u Tübingenu, Beču, Heidelbergu i Oxfordu. Doktorirao je 1964. godine na temu "Phänomenologie, Reflexion und Carthesianische Existenz". Svoju prvu knjigu *Theorie und Praxis – eine nachhegelsche Abstraktion* objavio je 1971. godine, da bi već 1973. godine postao redoviti profesor za filozofiju na Sveučilištu u Frankfurtu/M, a od 1979. godine u Tübingenu i potom od 1996. do svoje smrti u Heidelbergu. Bubner je bio predsjednik *Internacionalnog društva za unapređivanje studija Hegelove filozofije*. 2005. postao je počasni doktor Teološkog fakulteta Sveučilišta u Fribourgu (Švicarska).

Bubnerov interes za filozofiju bio je istinski i svestran. On se zanimao kako za antičku filozofiju, posebno Platonovu i Aristotelovu, tako i za modernu filozofiju, posebno za njemački idealizam, te suvremenu filozofsku hermeneutiku, filozofiju jezika, estetiku, političku i općenito praktičnu filozofiju.

U svojim brojnim radovima Bubner je kritički promišljao i osvjetljavao odnos filozofije i svijeta života, hermeneutike i dijalektike, znanosti i svakidašnjeg života, filozofije i povijesti, tvrdeći da posebnost djelovanja i povijesno vrijednih procesa razumije samo onaj tko povijesno događanje može odrediti i razumjeti kao zajedničko postignuće ljudskog djelovanja i razigrane kontingencije. Zbog toga u suvremenu praktičnu filozofiju spada ne samo pravo i moral, nego isto tako i politika i filozofija povijesti, te um i govor. Otuda Bubnerova knjiga iz 1976. godine nosi naslov *Handlung, Sprache und Vernunft. Grundbegriffe praktischer Philosophie*.

Dakako, i prije nego što je postao predsjednik *Hegelova društva* rado je sudjelovao na međunarodnim filozofskim kongresima, znanstvenim skupovima, poslijediplomskim studijima i fakultetskim gostovanjima, koliko mu je zdravlje dopuštalo. Tako je u više navrata gostovao i u Hrvatskoj, posebno na "Fenomenologiji i marksizmu" u IUC-u u Dubrovniku, kao i u Zagrebu.

* Ante Pažanin, profesor emeritus Sveučilišta u Zagrebu.

Nakon svojega prvog boravka u Zagrebu poslao mi je navedenu knjigu iz 1976. godine sa sljedećom posvetom: "In Erinnerung an gute Gespräche in Zagreb. Ihr R.B." I danas toplo preporučujem tu knjigu kao i ostale Bubnerove radove zbog njihove temeljitosti mišljenja i jasnoće iskaza, te ću kratko ukazati na nekoliko misli, koje su i danas aktualne kao što su bile i prije tri-deset godina.

Kao prvo, iako praktična filozofija očito ima posla s praksom ili djelovanjem, točna je Bubnerova misao, da je taj pojam istodobno ostao jednim od najnepoznatijih pojmova. U skladu s tim ni filozofija još nije spoznala djelovanje kao nedovršenu temu, premda se na različite načine javlja žarka želja za nekim naukom o djelovanju. Ponajprije se težilo za određenjem djelovanja u službi nekog kategorijalnog utemeljenja sociologije. Međutim, rasprava koja seže od Maxa Webera do Niklasa Luhmanna, iz metodoloških razloga nije mogla prodrijeti do zbiljskog određenja pojma djelovanja. U okviru analize govora, koja polazi od Wittgensteina, prenaplašenu pažnju našli su govorni akti i pravila povezivanja. To su slijedili različiti smjerovi koji su zajedno neodvojivi od greške, da djelovanje unaprijed tematiziraju u govornoj perspektivi. Nasuprot tome Bubner točno vidi potrebu i preporuča Aristotelovsku rekonstrukciju razlikovanja djelovanja i proizvođenja, zatim razmatranje tradicije praktične filozofije od antike do Kanta, pri čemu valja precizirati upućenost prakse na govor i na tom tlu razviti zbiljske mogućnosti praktičnog uma.

Ovdje nije moguće ni nabrojiti koje je sve teme antičke filozofije Bubner pokušao preobraziti u moderne, a niti je pak moguće navesti sve "Osnovne crte političke filozofije", kako glasi podnaslov njegove posljednje, za nas i za suvremenu političku misao i najznačajnije Bubnerove knjige *Polis und Staat*. Stoga ćemo se na kraju ograničiti na popis njegovih najvažnijih publikacija, te pozvati na njihovo istraživanje i unapređivanje studija filozofije sa zahvalnošću Rüdigeru Bubneru, koji je svojim djelom obogatio naš povijesni svijet i unaprijedio njegovo primjereno razumijevanje. Evo najavljenog popisa najvažnijih Bubnerovih publikacija: *Dialektik und Wissenschaft* (1973.), *Handlung, Sprache und Vernunft, Grundbegriffe praktischer Philosophie* (1976.), *Modern German Philosophy* (1981.), *Geschichtsprozesse und Handlungsnormen* (1984.), *Ästhetische Erfahrung* (1989., i prijevod na hrvatski jezik *Estetsko iskustvo* u izdanju Matice hrvatske 1997.), *Antike Themen und ihre moderne Verwandlung* (1992.), *Innovationen des Idealismus* (u suradnji sa Cramerom i Wiehlom, 1995.), *Welche Rationalität bekommt der Gesellschaft? Vier Kapitel aus dem Naturrecht* (1996.), *Drei Studien zur Politischen Philosophie* (u: Heidelberger Akademie der Wissenschaft, 1999.) i *Polis und Staat. Grundlinien der Politischen Philosophie* (2002.).